

NEURODIVERSITEIT

-Een (korte) inleiding-

Prof. Léon de Bruin
Leon.debruin@ru.nl

05-03-2025

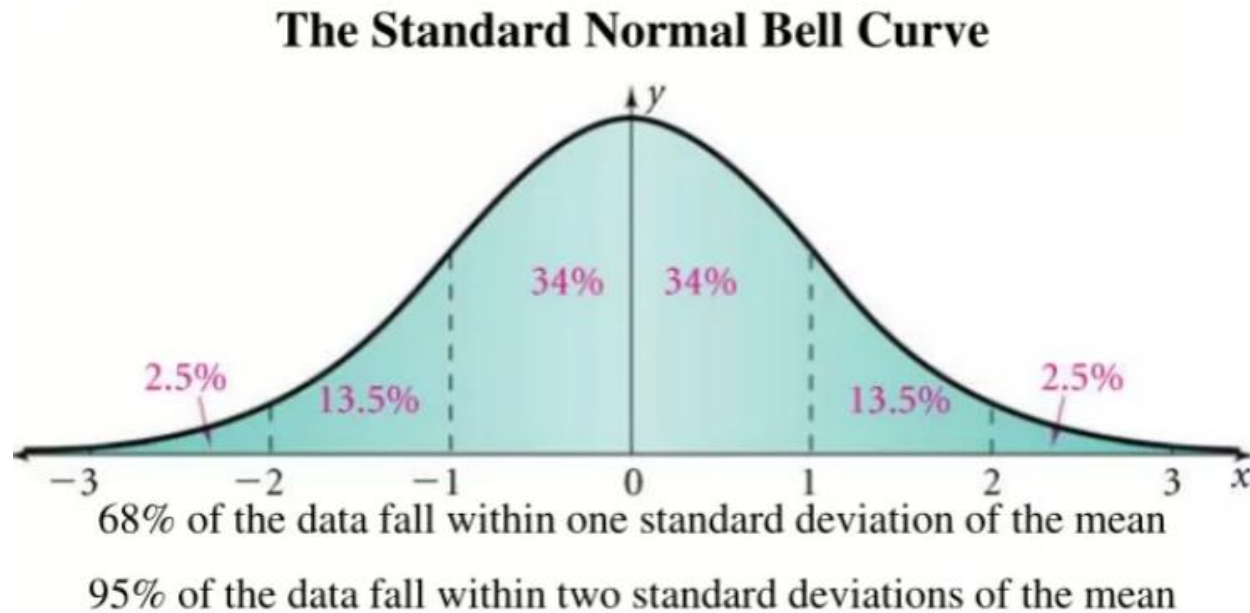
Radboud University

Amsterdam UMC
Universitair Medische Centra

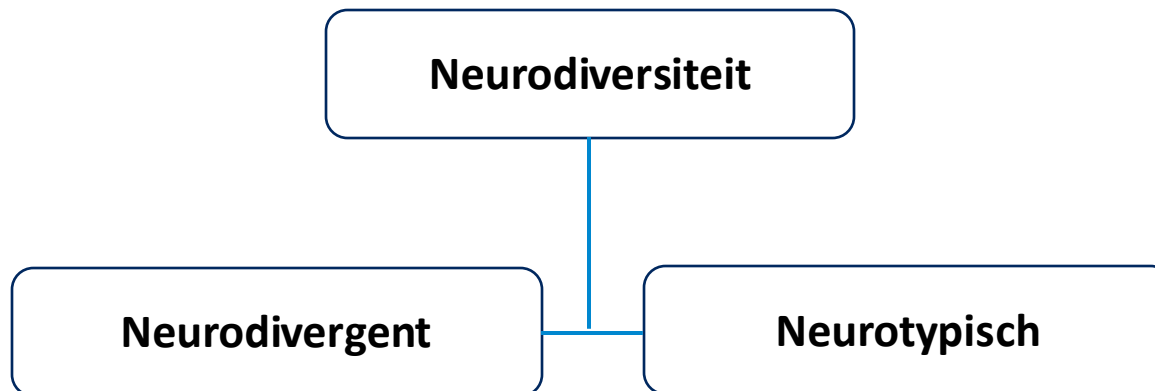
Wat is neurodiversiteit?

- Autisme, ADHD, dyslexie, borderline, etc. zijn geen stoornissen, maar natuurlijke variatie ten opzichte van het 'gemiddelde' menselijke brein
- Vraagt niet om genezing, maar om aanpassing en acceptatie

Wat is neurodiversiteit?

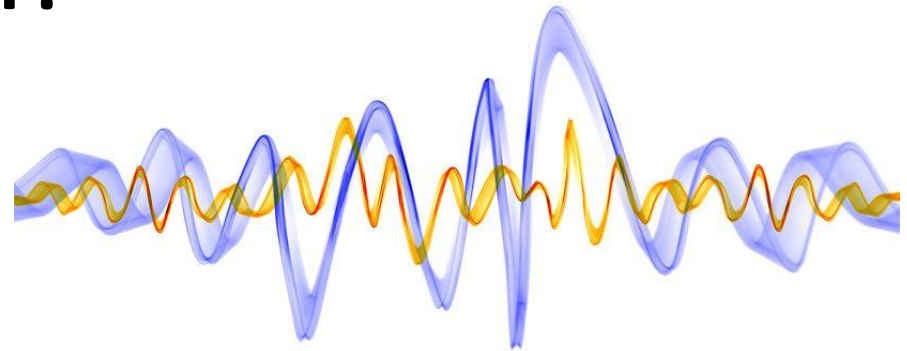
Even wat terminologie

Wat is neurodiversiteit?

Hoe vaak komt het voor?

- Autisme 1%
- ADHD 5%
- Dyslexie 7%
- Dyspraxia 5-6%
- Borderline 1-2%

Naar schatting is 15-20% van de wereldbevolking neurodivergent

- HSP? 20-30%
- Hoogbegaafdheid? 2%

Wat is neurodiversiteit?

Half of World's Population Will Experience a Mental Health Disorder

Large-scale study based on surveys in 29 nations sheds new light on major health problem

By QUEENSLAND BRAIN INSTITUTE | July 31, 2023 | [Research](#)

3 min read

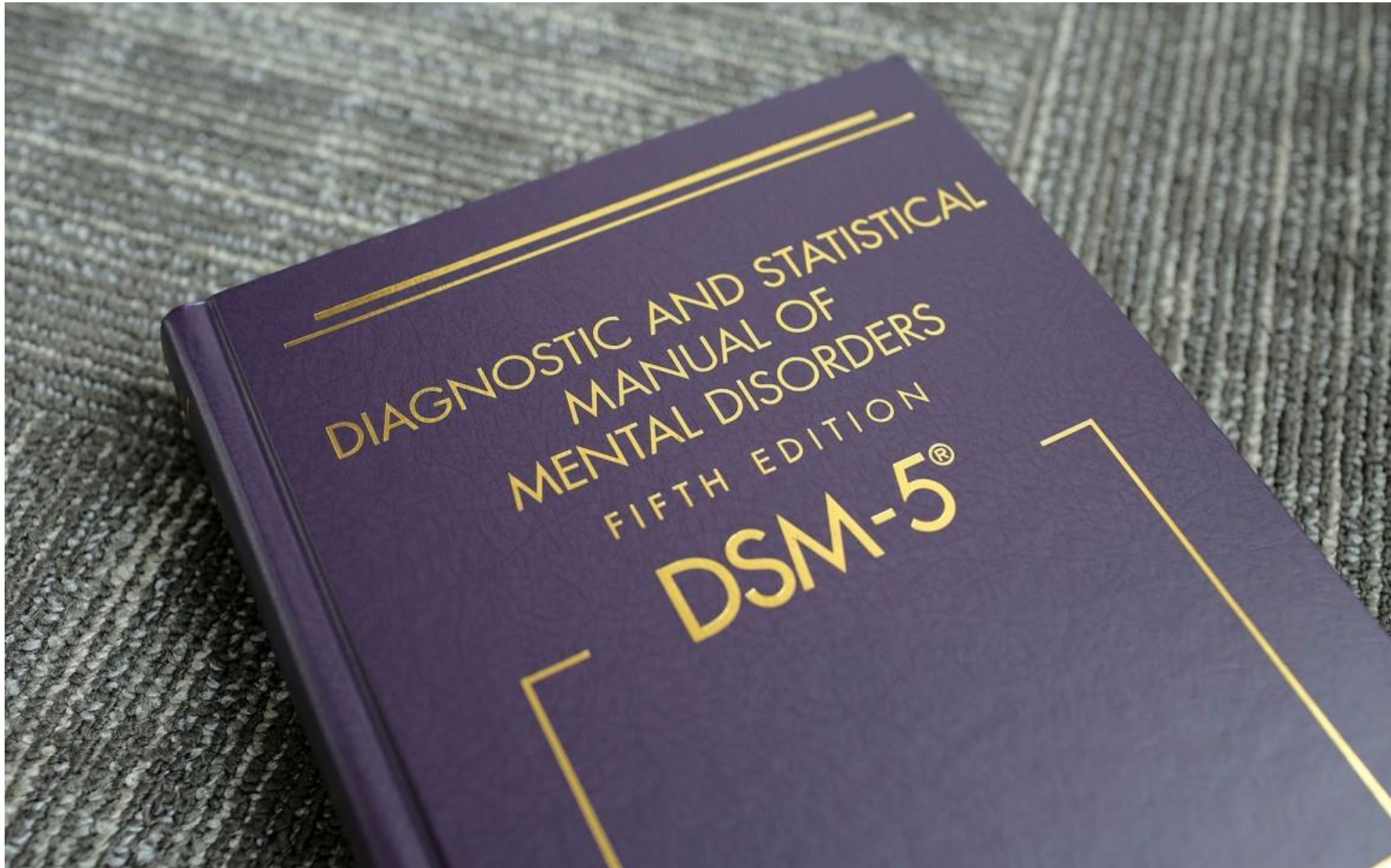
Wat is neurodiversiteit?

Neurodiversiteit als sociale beweging

- 'neurodiversiteit': geïntroduceerd in de 90's door de sociologe Judy Singer
- sociale beweging tegen het *pathologiseren* van alles wat afwijkt van gemiddeld psychologisch functioneren en gedrag
- 'stoornissen' dienen als normale variatie gezien te worden

Wie bepaalt wanneer iets een stoornis is?

De DSM 5 definitie van mentale stoornis

- 1) Een syndroom, gekenmerkt door **klinisch significante symptomen op het gebied van de cognitieve functies, de emotieregulatie of het gedrag**
- 2) Uiting van een **disfunctie in de psychologische, biologische, of ontwikkelingsprocessen** die ten grondslag liggen aan het psychische functioneren
- 3) Gaat gewoonlijk gepaard met **significante lijdensdruk** en/of beperkingen in het functioneren op sociaal of beroepsmatig gebied of andere belangrijke bezigheden.
- 4) Een reactie op een veelvoorkomende stressor of een verlies, bijvoorbeeld het overlijden van een dierbare, die te verwachten valt en cultureel wordt geaccepteerd, **is geen psychische stoornis**.
- 5) Sociaal deviant gedrag (politiek, religieus of seksueel) en conflicten tussen een individu en de maatschappij **zijn geen psychische stoornissen**, tenzij dit het gevolg is van disfunctioneren van het individu

De DSM 5 definitie van mentale stoornis

- 1) Een syndroom, gekenmerkt door **klinisch significante symptomen op het gebied van de cognitieve functies, de emotieregulatie of het gedrag**
- 2) Uiting van een **disfunctie** in de **psychologische, biologische, of ontwikkelingsprocessen** die ten grondslag liggen aan het psychische functioneren
- 3) Gaat gewoonlijk gepaard met **significante lijdensdaden** en/of **veranderingen** in het functioneren op sociaal of beroepsmatig gebied of andere belangrijke levensgebieden
- 4) Een reactie op een veelvoorkomende stressor die te verwachten valt en die niet overeenkomt met het overlijden van een dierbare, die te verwachten valt en die niet overeenkomt met het overlijden van een dierbare
- 5) Sociaal deviant gedrag (politiek, religieus, seksueel) dat niet overeenkomt met de normen van de maatschappij **zijn geen psychische stoornis**

**Kritiek vanuit
neurodiversiteitsbeweging** op de DSM 5 definitie van een psychische stoornis.

De DSM 5 definitie van mentale stoornis

- 1) Een syndroom, gekenmerkt door **klinisch significante symptomen op het gebied van de cognitieve functies, de emotieregulatie of het gedrag**
- 2) Uiting van een **disfunctie in de psychologische, biologische, of ontwikkelingsprocessen** die ten grondslag liggen aan het psychische functioneren

- 3) Gaat gewoonlijk gepaard met **significante lijdensdruk** en beperking in het functioneren op sociaal of beroepsmatig gebied of andere belangrijke bezigheden
- 4) Een reactie op een veelvoorkomende stressor of een ander gebeurtenis, die te verwachten valt en cultureel wordt geaccepteerd
- 5) Sociaal deviant gedrag (politiek, religieus of seksueel) en andere afwijkingen van de normen van de maatschappij **zijn geen psychische stoornissen**, tenzij dit het gevaar oplevert voor het individu

**Kritiek vanuit
neurodiversiteitsbeweging**

Kritiek vanuit neurodiversiteitsbeweging

- 1) Een syndroom, gekenmerkt door een **disfunctie** op het gebied van de **cognitieve functies, de emoties en het gedrag**.
- 2) Uiting van een **disfunctie in de psychologische, biologische, of ontwikkelingsprocessen** die ten grondslag liggen aan het psychische functioneren.
- 3) Gaat gewoonlijk gepaard met **significante lijdensdruk** en/of beperkingen in het functioneren op sociaal of beroepsmatig gebied of andere belangrijke bezigheden.

- 4) Een reactie op een veelvoorkomende stressor of een verlies, bijvoorbeeld het overlijden van een dierbare, die te verwachten valt en cultureel wordt geaccepteerd, **is geen psychische stoornis**.
- 5) Sociaal deviant gedrag (politiek, religieus of seksueel) en conflicten tussen een individu en de maatschappij **zijn geen psychische stoornissen**, tenzij dit het gevolg is van disfunctioneren van het individu.

De DSM 5 definitie van mentale stoornis

Wat veroorzaakt deze significante lijdensdruk?

- volgens de neurodiversiteitsbeweging zijn dit sociale normen en barrières

"De problemen waarmee neurodivergente mensen worden geconfronteerd, zijn niet het gevolg van intrinsieke tekorten of stoornissen, maar van de barrières die worden opgelegd door een inflexibele en uitsluitende samenleving." (Nick Walker)

"Neurodivergente mensen hoeven niet 'gerepareerd' te worden; ze hebben een omgeving nodig die hun verschillen erkent en ondersteunt." (Judy Singer)

DSM, Homosexuality and Science

- The famous decision to remove homosexuality did not come about as a result of a lengthy professional debate on the scientific merits, just as its inclusion was not based on science.
- Both came about as a political and social opinion/pressure.
- The outing of homosexuality from the DSM came from a time when the APA (and many scholars) didn't want to be seen as Vietnam/Watergate/Establishment authoritarianism.

Voorbeeld: Borderline

Officiële criteria borderline persoonlijkheidsstoornis (DSM-5)

Een **diepgaand patroon van instabiliteit in intermenselijke relaties, zelfbeeld en affecten en van duidelijke impulsiviteit** beginnend in de vroege volwassenheid en tot uiting komend in diverse situaties, zoals blijkt uit vijf (of meer) van de volgende kenmerken:

- ▶ krampachtig proberen te voorkomen om feitelijk of vermeend in de steek gelaten te worden.
- ▶ een patroon van instabiele en intense intermenselijke relaties gekenmerkt door wisselingen tussen overmatig idealiseren en kleineren.
- ▶ identiteitsstoornis: duidelijk en aanhoudend instabiel zelfbeeld of zelfgevoel
- ▶ impulsiviteit op ten minste twee gebieden die in potentie betrokkene zelf kunnen schaden (bijvoorbeeld: geld verkwisten, seks, misbruik van middelen, roekeloos autorijden, vreetbuien).
- ▶ recidiverende suïcidale gedragingen, gestes of dreigingen, of automutilatie
- ▶ affectlabiliteit als gevolg van duidelijke reactiviteit van de stemming (bijvoorbeeld periodes van intense somberheid, prikkelbaarheid of angst, meestal enkele uren durend en slechts zelden langer dan een paar dagen)
- ▶ chronisch gevoel van leegte
- ▶ inadequate, intense woede of moeite om kwaadheid te beheersen (bijvoorbeeld frequente driftbuien, aanhoudende woede of herhaaldelijke vechtpartijen).
- ▶ Voorbijgaande, aan stress gebonden paranoïde ideeën of ernstige dissociatieve verschijnselen. Naar boven

Voorbeeld: Borderline

Overlap met PTSS (Posttraumatische stressstoornis)

- veel vrouwen met Borderline hebben een geschiedenis van trauma: **mishandeling (80%)** en **seksueel misbruik (70%)**
- het label 'borderline persoonlijkheidsstoornis' suggereert dat de oorzaak 'intern' is, waardoor er niet (genoeg) naar de sociale omgeving wordt gekeken

Wat valt er wel en wat valt er niet onder?

Hoog Sensitieve Persoonlijkheid (HSP)?

- <https://www.hspmagazine.nl/hsp-test/>
- 'sensory processing sensitivity (SPS)':
persoonlijkheidskenmerk geassocieerd met
een hoge gevoeligheid voor omgevings- en
sociale stimuli
- Is HSP een vorm van neurodivergentie?

Wat valt er wel en wat valt er niet onder?

Hoogbegaafdheid?

Het lastige van HB is dat het een problematisch concept is: het is geen stoornis, geen ziekte, maar ook geen theoretisch goed onderbouwd construct (<https://lnkd.in/e2S6YUCV>). De eigenschappen die vaak aan HB worden toegeschreven (creativiteit, gevoeligheid, kritisch denken) zijn in meer of mindere mate bij iedereen aanwezig. Toch wordt de term in de praktijk veel gebruikt als verklaring voor problemen en als basis voor behandelaanbod, vooral bij jongeren.

Waarom werkt dat niet?

- Hoogbegaafdheid is een slecht gedefinieerd concept, zonder duidelijke diagnostische criteria. Het is een begrip dat in het dagelijks taalgebruik een functie heeft, maar geen duidelijke definitie kent (<https://lnkd.in/eUnMZUcE>).
- Er is geen solide theoretische onderbouwing en geen consensus over wat hoogbegaafdheid precies inhoudt. Dit maakt goede diagnostiek en behandelaanpak erg lastig.
- (cognitieve) Hoogbegaafdheid is gemiddeld een beschermende factor voor psychische problemen (<https://lnkd.in/eBDirTBJ>). Ook leidt HB niet tot méér probleemgedrag dan gemiddeld (<https://lnkd.in/eGc3RsVy>).

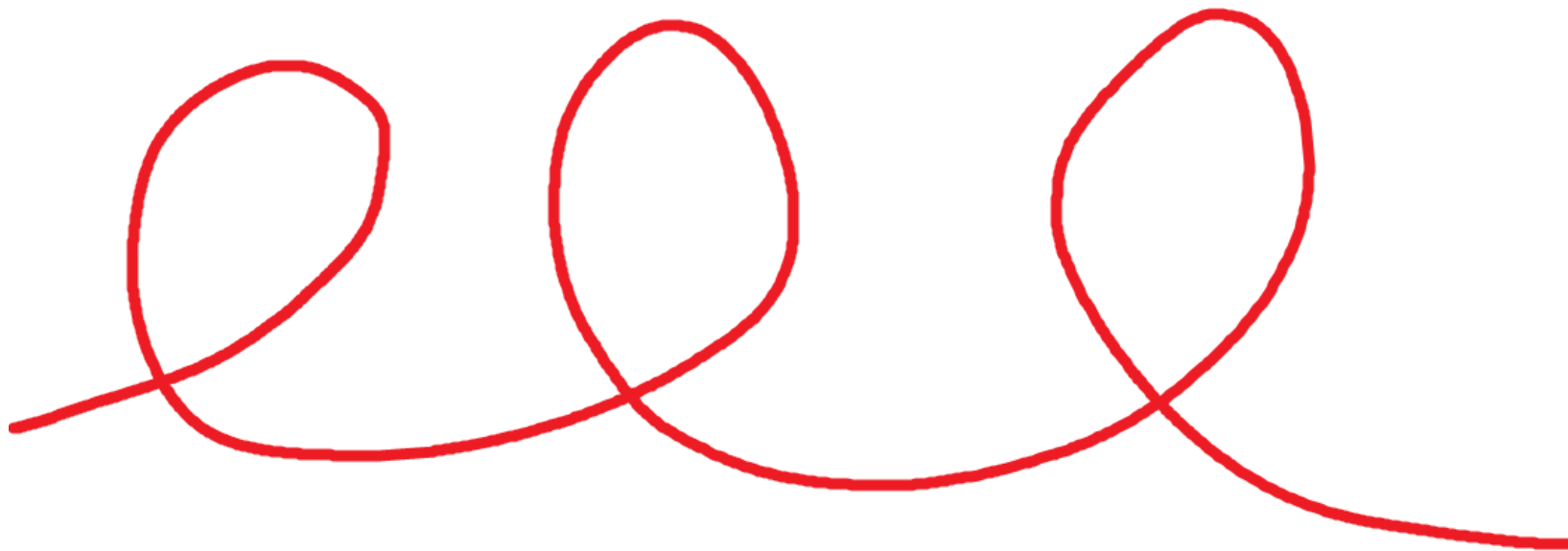
Moet je hoogbegaafdheid behandelen?

Als hoogbegaafdheid geen stoornis is, moet je het dan behandelen? In de vrije sector groeit het behandelaanbod rondom hoogbegaafdheid (<https://lnkd.in/eHCQvw5K>), maar als je niet goed weet wat HB precies is, wat behandel je dan? Het gevolg is schijnzekerheid, terwijl het reële risico is dat het ons niet veel verder helpt.

Ian Hacking's "Looping effect"

Interactie tussen classificatie en zelfbegrip

- **wetenschappelijke classificaties (bijv. mentale stoornissen, diagnoses)** beïnvloeden hoe individuen zichzelf begrijpen en gedragen, wat **de classificatie zelf verandert, enzovoorts**

Wat hebben we aan neurodiversiteit?

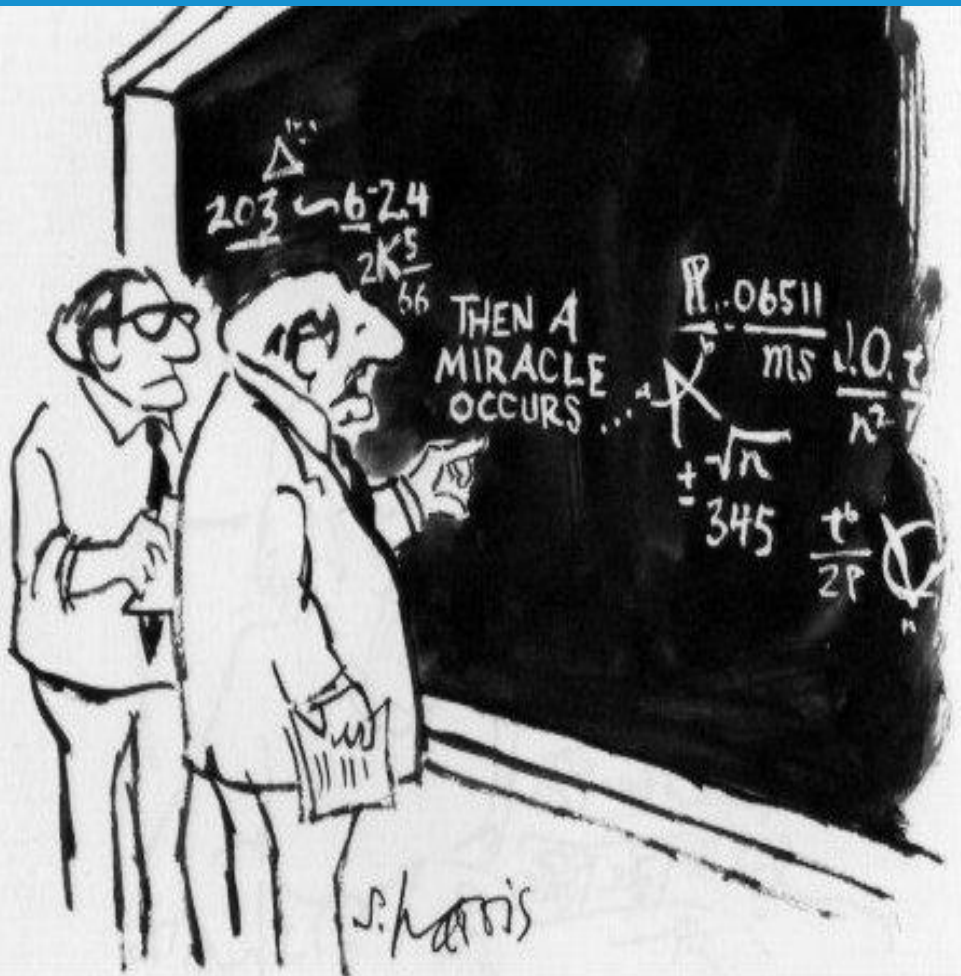
Robert Chapman

“Neurodiversiteit kan net zo cruciaal zijn voor het menselijk ras als biodiversiteit voor het leven in het algemeen. Wie kan zeggen welke vorm van ‘hardwiring’ op een bepaald moment het beste zal zijn?”

“Een samenleving met een grotere neurologische diversiteit kan epistemische en praktische voordelen hebben vergeleken met een neurologisch uniforme groep, omdat deze uit een grotere verscheidenheid aan cognitieve hulpbronnen zal kunnen putten”

Vragen?

"I think you should be more explicit here in step two."